

Uczenie do analizy i interpretacji

Magdalena Guz

1. Kroki podejmowane podczas analizy i interpretacji

-
- **1. Poszukiwanie nadrzędnego sensu utworu, sprecyzowanie zakresu poszukiwań, sformułowanie wstępnej hipotezy interpretacyjnej.**
- **2. Kto do kogo mówi?**
 - Kreacja podmiotu lirycznego („ja” liryczne).
 - Konstrukcja adresata monologu („ty” liryczne).
 - Relacje między podmiotem a adresatem : dystans (ja-ty; ja-wy), identyfikacja (my, ja – my).
- **3. W jakiej sytuacji?**
 - Sytuacja liryczna (okoliczności wypowiedzi, uwarunkowania sytuacyjne).
 - Rodzaj liryki (bezpośrednia, pośrednia, wyznania, itp.).
- **4. Jak mówi?**
 - Konstrukcja (organizacja) wypowiedzi lirycznej (np. monolog, dialog, wyznanie).
 - Pozycja „ja” lirycznego (dystans, zaangażowanie, humor, ironia, itp.).
 - Język wypowiedzi, znaczące operacje sensotwórcze (charakterystyczne cechy języka poetyckiego, innowacje słowotwórcze i frazeologiczne).
- **5. W jakim gatunku się wypowiada?**
 - Związek pomiędzy ukształtowaniem formalnym a charakterem wypowiedzi.
 - Dostrzeganie funkcjonalności rozwiązania artystycznego.
 - Funkcjonalna analiza uwzględniająca znajomość konwencji oraz znaczeniotwórczą rolę zabiegów formalnych.
 - Opis i analiza jako podstawa uogólnień interpretacyjnych.
 - Poprawne i funkcjonalne operowanie podstawowymi pojęciami z zakresu poetyki oraz budowy języka.
- **6. Dominanta kompozycyjna (nadrzędna zasada organizacji utworu).**
 - Wpływ odczytanej dominanty na przyjętą hipotezę interpretacyjną.
- **7. O czym mówi?**
 - Uwzględnienie miejsc nacechowanych znaczeniowo (tytuł, puenta, gatunek).
 - Kluczowe wyrażenia i znaczące motywy kulturowe.
 - Funkcjonalne wykorzystanie przywołanych w utworze odwołań do kontekstu kulturowego (motywy, nawiązania intertekstualne)
- **8. Jak wpisuje się w powszechnie obowiązujące poglądy (kontekst macierzysty)?**
- **9. Nawiązania przywołane w utworze bezpośrednio.**
 - Inne układy odniesienia, które oświetlają utwór: konteksty kulturowe (kontekst filozoficzny, estetyczny, genologiczny) i konteksty osobiste.
- **10. Wynikająca z odczytania całości teza interpretacyjna.**
 - Sposób wartościowania i oceny.

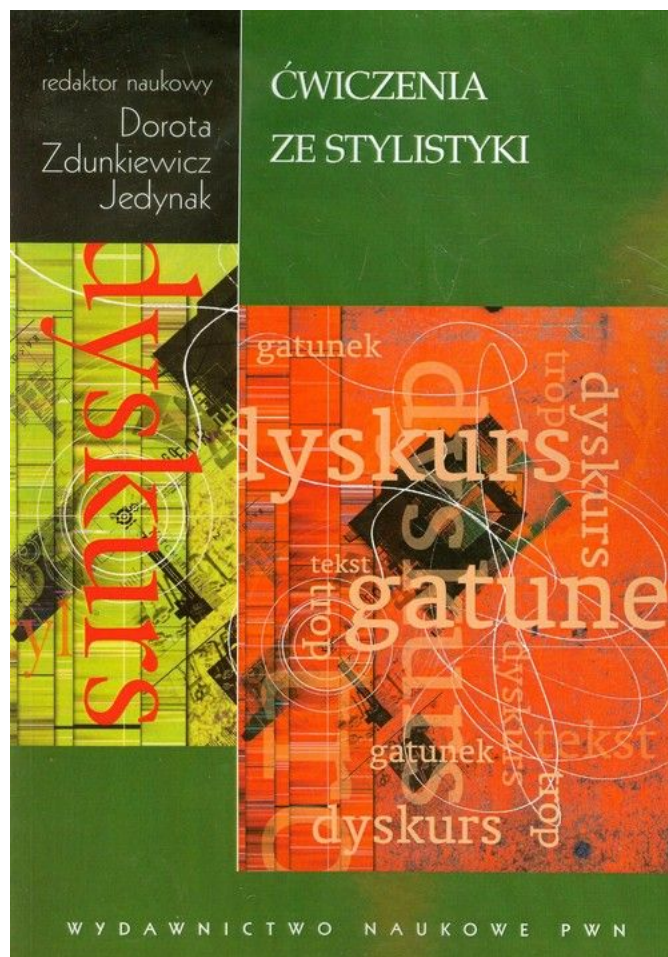
Ćwiczenia dla dociekliwych czytelników

- 1. Praca z fragmentem „Wizyty starszej pani” Durrenmatta (pierwsza scena II aktu)
- A) dlaczego trumna jest pusta?
- B) Jak ślepcy mogą łowić ryby?
- C) Dlaczego Alfred jest agresywny?
- D) Kim jest Klara Zachananassian?

Praca z tezą interpretacyjną

- 1. Podanie uczniom fragmentu tekstu literackiego, celem jest znalezienie tezy interpretacyjnej- każdy pracuje indywidualnie.
- 2. Dyskusja w grupie- w cztero- pięcioosobowych zespołach uczniowie dyskutują ze sobą i wybierają tezę, która ich zdaniem jest najwłaściwsza, najbardziej przekonująca. Tę jedną tezę zapisujemy na tablicy;
- 3. Okazuje się, że większość dotyczy tego samego aspektu, może być tylko inaczej sformułowana (to też dobre ćwiczenie z zakresu stylistyki i gramatyki).
- 4. Nauczyliśmy uczniów, że nie ma nieskończenie wielu tez interpretacyjnych. Że teza musi bezpośrednio wynikać z tekstu literackiego.

Terminologia- środki stylistyczne i retoryczne (tabela, ćwiczenie 3.31/ 53)

Nazywanie środków poetyckiego obrazowania.

1. Przeczytaj podane fragmenty wierszy Bolesława Leśmiana ze zrozumieniem.

2. Nazwij środki poetyckiego obrazowania (co najmniej 10 łącznie), które w nich dostrzegasz:

A. „Koniu krzywy, koniu siwy,
Ozdobiony łachem grzywy,
Kocham zawiew zmydlonych twym potem rzemieni
I oddech, juchą parnej dymiący zieleni”.

„Koń”

B. „Dzień przystanął opodal... Czas luzem się tuła...
Jar pobliski brzmi osą, jak pusta szkatuła.
Cisza stoi nad polem- żywa i gorąca,
Lecz nad tą ciszą, z istnień utkaną tysiąca,
Góruje tajemnicą drętowego mozołu
Cisza wezbrana w ciele zemdlonego wołu”

„Wół wiosnowaty”

C. „Brzozy, nagle od ziemi oderwane łona,
Idą za mną, by drogę śpiewaniem mi skrócić
I-marzeń dźwięgaczowi- leśnych przydać sił...

Wiedzą, że błądy strumień na mym ręku kona,
Że go trzeba zdać kwiatom i ziemi przywrócić,
Że go trzeba pogrzebać, by dzwonił i żył”

„Zielona godzina”

D. „Zdźwignął las ze swych parnych pod ziemią barłogów
Duszę, wbitą sękami w żywiczne zamęty
Snów o słońcu, wpatrzonych w szprychy smolnych kół...

Shumiąc mrowiem wylęgłych z gniazd wiewiórczych bogów,
Szedł ku mnie- zgrzany wiosną, wielki, uśmiechnięty,
Wzdychający nadmiarem swych jezior i pszczoł.”

„Zielona godzina”

Interpretacja

Interpretacja

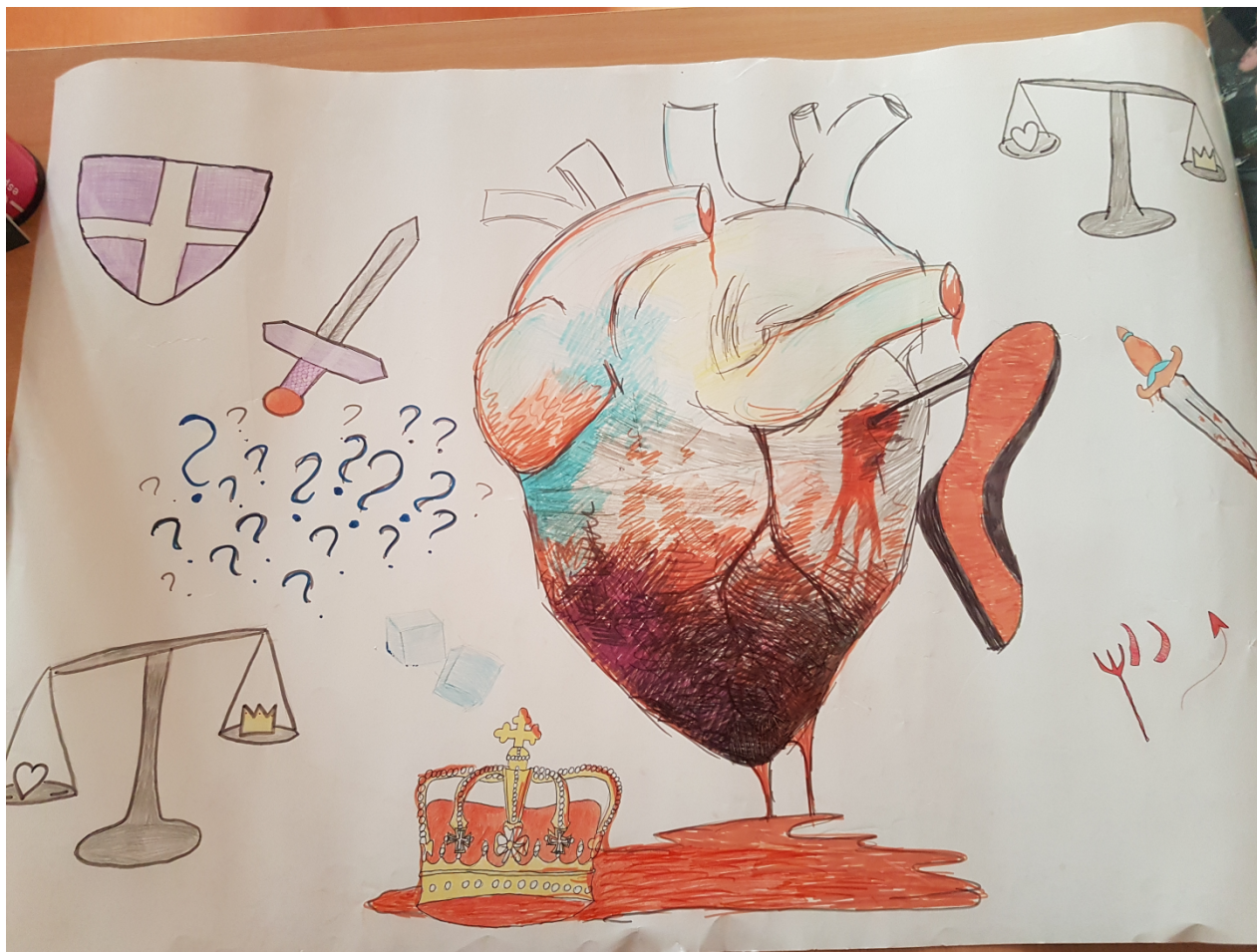
Interpretacja: Antygona/Kreon

Interpretacja: „Jądro ciemności” J.Conrad

Interpretacja: „Makbet” Szekspira

Interpretacja: „Prawdziwa historia” („Opowiadania bizardne” Olga Tokarczuk)

Ocenianie kształtujące: Diagnoza umiejętności analizy i interpretacji utworu lirycznego; kryterium A i D.

Imię i nazwisko ocenianej/ocenianego:

Klasa:

		Poprawne	Niepełne, niepoprawne	Jak naprawić to, co nie jest dobre
Kryterium A	i. Analiza treści, kontekstu, języka, struktury, techniki, stylu.			
	ii. Analiza oddziaływania wyborów artystycznych na odbiorcę			
	iii. Uzasadnianie opinii i idei przy użyciu przykładów, objaśnień i terminologii.			
Kryterium D	i. Używanie odpowiedniego, zróżnicowanego słownictwa, struktur składniowych i środków ekspresji językowej.			
	ii. Pisanie w odpowiednim stylu z wykorzystaniem odpowiednich środków retorycznych.			
	iii. Stosowanie zasad gramatyki i interpunkcji.			
	iv. Stosowanie zasad ortografii.			

Ćwiczenia do tekstu

„Ogród w Milanówku, sen zimowy” Jarosława Marka Rymkiewicza.

Prawda, czy fałsz? Udowodnij poniższe twierdzenia albo im zaprzecz, używając konkretnych fragmentów tekstu.

1. Podmiot liryczny nie ujawnia się w wierszu.
2. Podmiot liryczny pisze do ludzi i zwierząt.
3. Cytat „Patrzy Bóg i śni o nas” oraz „Patrz na nas otwarte wielkie oczy Boga”, co świadczy o tym, że całe stworzenie powinno zwrócić uwagę na to, co obrazuje Bóg.
4. Podmiot wskazuje na rękę Boga, która wskazuje kto ma przeżyć, a kto nie.
5. „Každy grudzień śnieg ciska pomiędzy gawrony Pomiędzy śmierć i życie” – podmiot liryczny uważa, że każda zima powoduje śmierć wielu zwierząt.
6. Podmiot pragnie zaapelować do ludzi, aby nie bali się śmierci. Wskazuje on na wspaniałość życia po śmierci, które jest warte ziemskiego trudu.
7. Utwór opowiada o drodze do Boga, jaką według podmiotu jest sen.
8. Autor zrywając z zasadami gramatyki i stosując wielkie litery wewnątrz zdania zwraca uwagę na bohaterów lirycznych.
9. Bohater liryczny jakim jest Bóg pozostaje w wierszu wycofany i nie ingeruje w losy innych bohaterów.
10. Zgodnie z konwencją naturalistyczną w wierszu przewija się motyw brzydoty, kalectwa oraz śmierci.
11. podmiot szepcze, szemra, czy mamrocze te słowa
12. Użyty neologizm „mroczyć” zwraca uwagę na proces zwiększającej się ciemności.
13. Wreszcie widzimy zdanie: „Głęboko w liściach mroczność budzi się”. Jest to animizacja, która zwiększa siłę tonacji kolorów ciemno-szarych w wierszu.
14. Pomimo sennych wizji Bóg wciąż obserwuje świat, a poprzez obserwację jest obecny, dając pokrzepienie.
15. Cały krajobraz jawi się jako szary i przesiąknięty smutkiem.

KONIEC

- Dziękuję za uwagę.